

considerabil averile »¹. Ar fi cu totul paradoxal ca doctrina domniei autoritare, a puterii centrale exercitate împotriva boierimii mari, să fi fost întocmită într-un manual politic, tocmai de domnul boier, primul domn boier, impus de gruparea de familie, care a cîrmuit împreună cu dînsul. Neagoe Basarab nu putea scrie în mijlocul contemporanilor săi și pentru ei o carte care era o desmințire a politicii sale interne și externe (Neagoe a fost ridicat în scaun cu ajutorul turcilor și a păstrat neconținut pacea cu dînșii). Abia după trecere de decenii, cînd figura lui Neagoe a rămas în tradiție numai cu faima sa de ctitor al bisericii, i s-a putut atribui lui, într-un moment de criză a puterii domnești, la sfîrșitul secolului al XVI-lea, cartea de apărare a acestei puteri amenințate de ofensiva boierească.

Am arătat cu alt prilej că Neagoe a fost un om dîrz și totuși iubitor de avere, cu accente de violență față de solii străini și de boierii din partida adversă, pe care îi trage în țepă². El își putea îngădui o astfel de politică, pentru că avea în spatele său pe Craiovești, cu marea boierime olteană și o parte din cea munteană. În nici un caz nu se poate trage concluzia de aci că Neagoe reprezintă doctrina politică de centralizare a statului feudal, împotriva boierilor mari, așa cum o practicase în Moldova Ștefan cel Mare³. Temperamentul și politica lui Neagoe se pot opune evlaviei și ascetismului, care își fac loc în *Învățăture*, nu pot însă să fie opuse situației sale de domn înconjurat la stăpînirea statului de către o mare facțiune boierească din rîndurile căreia făcea parte și dînsul și nu constituie o dovadă că Neagoe ar fi domnit împotriva boierimii mari, sprijinit de alte pături sociale.

Această din urmă situație a domniei muntene corespunde unei alte epoci decît aceea a domniei lui Neagoe.

Asupra politicii interne a lui Neagoe și a relațiilor lui cu Craioveștii posedăm un document foarte explicit, datorit unui contemporan, care a fost la curtea acestui domn, Gavril protul de la Athos, autorul *Vieții patriarhului Nifon*⁴. Istoricii de pînă acum au socotit această scriere ca fiind inspirată de Neagoe însuși, formînd o pledoarie în favoarea lui. La o cercetare mai atentă se vede că *Viața* este inspirată în primul rînd de către Craiovești. Mai întîi, este de observat că Neagoe ca domn și-a zis, în toate hrisoavele concepute de dînsul, « fiul lui Basarab voievod », adică Basarab cel Tînăr, poreclit și Țepeluș. Tot odată și-a schimbat numele, la urcarea în scaun, numindu-se Basarab. Însă ceea ce surprinde pe cititorul *Vieții lui Nifon* este faptul că, în numeroasele pasagii în care este vorba de acest domn, se ignorează numele său adoptat la urcarea în scaun, Basarab, înlocuit peste tot cu numele boieresc: Neagoe. Neagoe luase numele de Basarab (singurul care apare în actele cancelariei domnești) pentru a lega domnia lui de aceea a înaintașilor săi din vechea dinastie. Pentru a-și crea o falsă legitimitate, el s-a declarat fiul (nelegitim) al lui Basarab cel Tînăr, dar autorul *Vieții lui Nifon* dezmințe această pretenție oficială și-l declară boier, fiu de boier, din familia Craio-

¹ *Istoria Romîniei*, II, p. 625, și ȘT. ȘTEFĂNESCU, *Rolul boierilor Craiovești în subjugarea Țării Romînești de către turci*, în *Studii referitoare la istoria Romîniei*, I, Buc., 1954, p. 697—718.

² Cf. P. P. PANAITESCU, *Învățăturele lui Neagoe Basarab. Problema autenticității*, București, 1946 (Biblioteca Institutului de studii balcanice).

³ Așa cum face D. ZAMFIRESCU în articolul citat.

⁴ *Viața și traiul sfîntului Nifon, patriarhul Constantinopolului*, ed. Tit Simedrea, Buc. 1937, citat în cele următoare: *Viața lui Nifon*.